

Redakcijos žodis

Pavasario virusas

Eugenijus SKIPITIS

Pavasaris per Rambynos kalno apylinkes slenka vangiai. Gal tik mums, prislėgtiems koronaviruso pandemijos, taip atrodo? Gamta pati pasirenka savo gyvenimo tempą, todėl, nors ir kaip benorėtume, nelabai galime jį itakoti pagal savo norus. Koronavirusas keičia požiūrį į anksčiau įprastą mūsų elgesį. Gal ir nepatogu atsisakyti globalaus pasaulio pažinimo, ne visada apgalvotų kelionių – tik dėl pasipukavimo feisbuke. Kai kam net apsauginių kaukių dėvėjimas yra atgrasus, tarsi tai būtų ne medicininė priemonė, o inkvizicijos bandymas sutramdyti išsismarkavusią tautą. Su apribojimais teks apsiprasti, kaip ir periodiškai besikartojančia sausra. Balandis buvo be lietaus. Todėl nereikia stebėtis, kad laukuose siaučia smėlio audros, žemdirbiams keliančios nemenką rūpestį dėl būsimo derliaus. Jeigu nesergame šienlige ar alergija žiedadulkėms, prie nuslūgusio Nemuno, galime pamėginti prasimanyti žuvies. Pastarųjų dienų žvejų pašmaikštavimai sako, jog čiaudinčių bijo ne tik žmonės, bet ir upės srovėje plaukiojančios lydekos.

Gal nėra viskas taip be galo blogai? Žinome, kad pavasarį sprogtant medžių pumpurams ore sumažėja deguonies. Turbūt, ta priežastis ir skatina graudenimų apsukas. Kad po viruso sukeltų apribojimų ekonomikai gresia didžiausia istorijoje recesija nutuokiamame net nebūdami ekonomistais. Mūsų piniginės nenumaldomai senka, nors dabar esame pririšti tik prie savo namų, savo daržų, savo kiemų. Pasak kelias knygas perskaičiusio išminčiaus, mes džiugiai lekiamo katastrofos link, kaip tas iš dangoraizžio balkono kren-

Autoriaus nuotr.

tantis žmogus, ties kiekvienu aukštu vis šūktelintis: „Kol kas viskas gerai“. Ar ilgam? Iki pirmo gegutės kukavimo be cento kišenėje? Ir šioje situacijoje nepadės net aštriai Rimvydo Valatkos komentarai valdžios adresu. Ekonominė bedugnė taps gyvenimo aksioma. O kur dar besikeičiančio klimato kataklizmai? O kur po mūsų sielas vaikstantis nužmogėjimas, noras kuo daugiau suryti, kuo daugiau apžioti, kuo daugiau vertybių paversti išmatomis.

Ir vis tik yra svaigus, kas metai besikartojantis, žalias pavasario virusas. Nors žinome, kad šiemet daug ko nebus, arba tai įvyks kitaip, neprarandame vilties tame pavasario šurmulyje atrasti ką nors naujo. Gal suolelį prie tekančio vandens, gal ramybės oazę kokiame pažintiniame gamtos take, gal kitu kampu netikėtai pamatytą pei-

zažą nuo Mažosios Lietuvos piliakalnių. Truputį apmaudu, kad Nemunas, turbūt, ir šiemet nesulauks vandens turizmo pradžios. Vėl viskas užstrigs popieriuose, ekonominėje negalioje, o gal valdžios koridoriuose. Net keista, kad upei draudžiama gyventi. Bet ar apie tai mes kalbame? Dabar ta akimirka kai mus valdo pavasarinis noras būti su žmonėmis, net ir tuomet, kai su jais negali būti. Todėl ši norą nešiokimės piniginėje, kasdienio rūbo kišenėje, o svarbiausia, galvoje, kad netikėtai užkukavusi gegutė nepasmerktų mūsų vienatvei. Kai tikėsime, kad ir kitiems mūsų reikia, kai suprasime, kad žmogus yra brangiausias mūsų svečias, kai turėsime ką pasakyti atėjusiems ir išeinantiems, žmonės atvažiuos, ateis, atplauks nusekusių Nemunu be valčių ir irklų, vien meilės savo kraštui vedini.

Šiame numeryje:

2–3 p. „Mintys Žemės dieną“

3 p.

Ingrida Kuperskienė
„10 metų iki Rambynos“

4–5 p.

Saulius Dragūnas
„Kraštovaizdis nuo Rambynos kalno“

Popiežius Pranciškus

Neturėsime ateities, jei negerbsime kūrinijos

Popiežius Pranciškus 2020-04-22 (trečiadienio) katechezę skyrė Pasaulinei Žemės dienai, minimai jau penkiasdešimtąjį kartą. Pranciškus kvietė mylėti ir gerbti brangią dovaną – mūsų bendrus namus, Žemę – ir rūpintis visų žmonijos šeimos narių gerove.

Pasaulinė Žemės diena yra bene reikšmingiausia visus pasaulio gyventojus vienijanti rūpinimosi planetos ir aplinkos gerove iniciatyva. Jungtinių Tautų sprendimu, Žemės diena kasmet minima praėjus vienam mėnesiui ir dviem dienoms po pavasario lygiadienio – balandžio 22-ąją.

Popiežius Pranciškus katechezę, kaip įprasta pastaruoju pandemijos krizės laikotarpiu, skaitė Apaštališkųjų rūmų bibliotekoje. Prieš katechezę keliomis kalbomis perskaityta ištrauka iš Šventojo Rašto Pradžios knygos:

„Viešpats Dievas užveisė sodą Edene, rytuose, ir ten įkurdino žmogų, kurį buvo padaręs. Iš žemės Viešpats Dievas išaugino įvairių medžių, gražių akims ir gerų maistui, su gyvybės medžiu sodu viduryje ir gero bei pikto pažinimo medžiu. (...) Viešpats Dievas paėmė žmogų ir apgyvendino jį Edeno sode, kad jį dirbtų ir juo rūpintųsi“ (Pr 2, 8–9.15)

Pranciškus visus paragino rūpintis ne tik bendrą namų, bet visos žmonijos gerove, priminė savo prašymus, išsakytus enciklikoje „Laudato si“.

Mieli broliai seserys, šiandien minime penkiasdešimtąją Pasaulinę Žemės dieną. Tai proga atnaujinti įsipareigojimą mylėti savo bendrus namus, rūpintis silpniausiais mūsų šeimos nariais. Tragiška koronaviruso pandemija rodo, kad tik kartu ir prisimdami silpniausiųjų našta galime įveikti globalinius iššūkius. Kaip tik todėl enciklikoje „Laudato si“ kalbama apie rūpinimąsi bendrais namais, sakė Pranciškus, kviesdamas visus prisiminti atsakomybę už žmonijos kelionę šiame pasaulyje ir sąmoningiau rūpintis mūsų bendrais namais.

Esame sukurti iš žemės dulkių, o žemės vaisiai palaiko mūsų gyvybę. Pradžios knyga primena, kad nesame vien tik iš žemės – mumyse yra ir Die-

vo įkvėptas gyvybės alsavimas. Gyvename bendruose namuose kaip viena žmonijos šeima ir bioįvairovėje su kitais Dievo kūriniais. Būdami Dievo paveikslas, esame pašaukti prižiūrėti ir gerbti visą kūriniją, mylėti ir atjausti savo brolius ir seseris, ypač silpniausius, atsiliepdami į Dievo meilę mums, apreikštą jo Sūnuje Jėzuje, kuris tapo žmogumi, kad šia situacija pasidalytų su mumis ir mus išgelbėtų.

Dėl egoizmo nevykdėme savo kaip žemės sergėtojų pareigų. Pažvelgę į tikrovę matome, kaip labai pablogėjo mūsų bendrų namų būklė. Jus užteršėme ir apiplėšėme, pastatydami mūsų pačių gyvenimą į pavojų. Todėl susikūrė įvairūs tarptautiniai ir vietiniai judėjimai, siekiantys sužadinti sąžines. Nuširdžiai branginu šias iniciatyvas, tačiau mūsų vaikams dar teks išeiti į gatves, kad mus išmokytų to, kas savaime aišku, t.y. kad neturime ateities, jei naikiname mus palaikančią aplinką, sakė Pranciškus.

Aplaidžiai prižiūrime žemę, mūsų namus-sodą, aplaidžiai rūpinamės savo brolius. Nusidėjome žemei, savo artimui, o labiausiai nusidėjome mūsų Kūrėjui, gerajam Tėvui, kuris rūpinasi visais ir trokšta, kad gyventume kartu bendrystėje ir gerovėje. Popiežius prisiminė ispanišką patarlę: Dievas visada atleidžia, žmonės – kartais atleidžia, žemė – niekada neatleidžia.

Kaip mums atkurti darnų ryšį su žeme ir visa žmonija? Dažnai prarandame Šventosios Dvasios dovanojamą darnos viziją: mūsų bendruosiuose namuose, Žemėje, santykiuose su žmonėmis, su labiausiai vargstančiais. Kaip mums atkurti šią darną? – klausė Pranciškus.

Pasak popiežiaus, mums reikia rimto ekologinio atsivertimo. Turime nauju būdu žvelgti į mūsų bendrus namus. Jie nėra išteklių sandėlis. Mums, tikintiesiems, pasaulis yra „Kūrinijos Evangelija“, išreiškianti Dievo kūrybinę galią. Jis sukūrė žmogų ir pasaulį, su viskuo, ko reikia žmonijos išlaikymui. Popiežius priminė bibliinio pasakojimo apie sukūrimą baigiamuosius žodžius: „Dievas apžvelgė visa, ką buvo padaręs, ir iš tikrųjų matė, kad buvo labai gera“ (Pr 1,31). Jei šiandien

paklausčiau Viešpatį ką jis galvoja apie gamtos tragedijas, kuriomis Žemė atsiliepia į mūsų niokojimą nemanau, kad jis man pasakytų, jog tai labai gerai. Mes sugadinome Viešpaties darbą.

Šventasis Tėvas prašė Pasaulinės žemės dienos proga susigražinti šventą pagarbą Žemei, nes žemė yra ne tik mūsų, bet ir Dievo namai. Iš čia turi kilti suvokimas, kad gyvename šventoje žemėje. Popiežius taip pat kvietė pažadinti Dievo mumyse idiegtą grožio ir kontempliavimo jausmą. Kontempliavimo mokykimės iš čiabuvių genčių, kurios mus moko, jog neįmanoma rūpintis Žeme, jei jos nemylime ir negerbiame. Čiabuviai sugeba darniai sugyventi su gamta.

Reikia ekologinio atsivertimo, reikia jį išreikšti konkrečiais veiksmais, reikia pritarimo bendram planui, kuris atitolintų grėsmę, iškilusią mūsų bendriems namams. Tarpusavio priklausomybė įpareigoja mus galvoti apie vieną pasaulį, apie bendrą projektą. Pranciškus kvietė tarptautinę bendruomenę bendradarbiaujant pasirengti dviem svarbioms tarptautinėms konferencijoms – Kunminge, Kinijoje, COP15 dėl bioįvairovės ir Glazge, Jungtinėje Karalystėje, COP26 apie klimato kaitą.

Popiežius Pranciškus taip pat ragino imtis iniciatyvų nacionaliniu ir vietiniu lygmeniu, visiems kartu kurti visus apimančią sąjungą. Šitaip užgimė ir šiandien minima Pasaulinė Žemės diena. Kiekvienas iš mūsų gali prisidėti, sakė popiežius, primindamas ką rašė enciklikoje „Laudato si“: „Nereikia manyti, kad tokios pastangos nepakeis pasaulio. Tokiais veiksmais visuomenėje skleidžiamas gėris, visada duodantis vaisių, kurių dažnai nepastebime; taip žemėje duodama pradžia kartais neregimai pasklindančiam gėriui“ (LS 212).

Šiuo velykiniu atsinaujinimo laikotarpiu įsipareigokime mylėti ir gerbti nuostabią dovaną Žemę, mūsų bendrus namus, ir rūpintis visais žmonijos šeimos nariais. Būdami broliai ir seserys kartu prašykime Dievą mūsų dangiškąjį Tėvą: „Atsiųsk savo Dvasią ir atnaujink žemės veidą“ (Ps 104, 30).

Ignace Schops, Europarkų federacija, 2020-04-22

50 metų Žemės dienai

Šiandien švenčiame 50-tą Žemės dieną. Ar galime ramiai švęsti, ar matome šviesą tunelio gale? Koronavirusas mus moko pažvelgti plačiau, o politikai remiasi mokslinėmis žiniomis ir rekomendacijomis šiai krizei spręsti. Būtinoms drakoniškos priemonės šiandien tapo realybe. Neįmanoma tampa staiga.

Ar galime pasikliauti panašia lyderyste ir ta pačia metodika, kaip išgelbėti Motiną Žemę ir save? Nes mes sugadinome pastaruosius 50 metų! Su 7,8 milijardais žmonių - pasaulio gyventojų skaičius padvigubėjo! Pasaulyje užstatytas žemės plotas padidėjo 22 mln. hektarų, 230 mln. ha – ariama žemė. Pats laikas gauti atsaką.

Mes buvome akli sunaikintoms natūralioms ekosistemoms, kurios palaikė mūsų klimatą, suteikė mums sveiką orą ir geriamą vandenį. Mes nesijaudiname dėl tiek daug gyvybės formų žemėje išnykimo.

Ir tai turi savo pasekmes. Vienas pavyzdys. Kalbant apie orą, aiškiai matome jo nepastovumą. Praeitą sa-

vaitę buvo vasara pavasari, o kitą savaitę vėl paskelbs sausi. Ir ne pirmą kartą. 2018 m. vasarą lijo tik 20 dienų, tai sausros rekordas. Požeminio vandens atsargos tirpsta kaip sniegas saulėje. Be lietaus ir esant aukštai temperatūrai žemė džiušta velnišku tempu. Dėl dehidratacijos dirvožemis tapo beveik betonu daugelyje vietų. Ūkininkai turi siurbti ir išlaistyti didelį kiekį vandens, kad pasėliai išliktų gyvi.

Žinomos pasaulinės oro užterštumo pasekmės. Kiekvienas žmogus šioje planetoje dabar išmeta vidutiniškai 21 proc. daugiau CO₂ nei prieš 50 metų, o visi kartu išmetame net 47 proc. daugiau! Štai tokie vidurkiai. Tačiau žinokite, kad 10 proc. pasaulio gyventojų yra atsakingi už 50 proc. išmetamųjų teršalų kiekį. Vienam gyventojui sunaudojama 47 kartus daugiau iškastinio kuro, suvartojame 65 % daugiau mėsos, pagaminame 447 proc. daugiau plastiko, o mūsų kelio-

Europarkų federacijos Prezidentas Ignace Schops

nės oru išaugo 561 proc! Ekstremalios oro sąlygos, tokios kaip uraganai, potvyniai ir ekstremalios sausros padidėjo 44 proc.

Bet atkūrimas, būtina tvari transformacija lėtai prasideda. Vidutinis gimdymų skaičius pasaulyje vienai moteriai sumažėjo nuo 4,5 iki 2,2, o 86 % pasaulio gyventojų dabar turi galimybę naudotis pagrindiniu išsila-

vinimu. Pagaminamos saulės energijos kiekis išaugo 400 kartus, atsodinta 3,2 milijonai kvadratinų kilometrų miškų ir išaugota 27 milijonai kvadratinų kilometrų jūros gamtos.

Bet mūsų veiksmų dar per mažai! Jei per ateinančią dešimtmetį nesugebėsime perpus sumažinti CO₂ emisijų ir užkirsti kelio natūralių ekosistemų nykimui, mūsų visuomenė save sunaikins. Mums tikrai reikia, kad dabar visi atsigrežtų į savo aplinkos tausojimą. Pakeiskime klimatą, kol klimatas nepasikeitė ir atkurkime natūralias ekosistemas!

10 metų iki Rambyno

Ingrida KUPERSKIENĖ,

Rambyno regioninio parko direktcijos vyr. specialistė

Mano kelias į Rambyno kalną buvo gana ilgas. Gimiau ir užaugau Tauragėje. 1997 metais baigiau Tauragės 1-ą vidurinę mokyklą (dabar M. Mažvydo progimnazija). Tais pačiais metais įstojau į Kauno aukštesniąją ekonomikos mokyklą, o ją baigusi po kelių metų Klaipėdos tęstinių studijų institute įgijau rekreacijos ir turizmo bakalauro laipsnį. Nusprendusi dar patobulinti savo žinias 2010 metais baigiau rekreacijos ir turizmo vadybos magistro studijas. Tačiau 10 metų teko dirbti srityje, beveik nesusijusiose su mano įgyta specialybe. Tai gana ilgas laiko tarpas, bet tikėjimas, kad kada nors galėsiu panaudoti savo įgytas žinias, niekada manęs neapleido. Taigi mano susitikimas su Rambynu kol kas dar nelabai drąsus, bet labai lauktas. 2020 metų balandžio 22 dieną pradėjau dirbti Rambyno regioninio parko direktcijos vyr. specialiste darbu su lankytojais, kultūra ir viešaisiais ryšiais. Mano

darbo vieta – Rambyno RP lankytojų centras.

Savo pareigas pradedu tokiu sunkiu metu Lietuvai ir visam pasauliui, kada paskelbtas visuotinis karantinas, kovojant su virusu COVID-19. Lankytojų centras atvers duris tik karantinui pasibaigus, todėl mano darbo pradžia kiek sudėtinga. Nors gyvenu Tauragės mieste, gana dažnai apsilankydavau Rambyno regioniniame parke. Patikdavo vaikščioti pažintiniais takais ir grožėtis nuostabiu gamtos kraštovaizdžiu. Išpūdingas vaizdas į tekančią Nemuną nuo Rambyno kalno versdavo susimąstyti, kokie nuostabūs gali būti gamtos kūriniai. Todėl labai džiaugiuosi, kad savo darbu galėsiu padėti lankytojams susipažinti su Rambyno apylinkių istorija, parko teritorijoje aptiktais kultūrinę ir istorinę vertę turinčiais objektais, naujais atradimais, Lankytojų centre ir kitose parko vietose organizuoti renginius visuomenei.

Labai tikiuosi, kad taip nors mažai dalimi prisidėsiu prie Mažosios Lietuvos vertybių išsaugojimo ir padėsiu atskleisti Rambyno regioninio parko savitumą. Tie 10 metų – buvo kelias, ve-

Ingrida Kuperskienė, Rambyno regioninio parko direktcijos vyr. specialistė

dantis į Rambyną. Gal ne toks trumpas kaip tikėjaisi, bet keliauti tuo ir įdomu, kad yra galimybė pažinti ir atrasti.

Žadu dalintis su jumis viskuo, ką jau radau ir dar atrasiu Rambyno regioniniame parke.

Kraštovaizdis nuo Rambyno kalno

Saulius DRAGŪNAS,
vyr. specialistas

Kraštovaizdžio aprašas

Moksliniais terminais išsireiškiant, kraštovaizdis nuo Rambyno kalno – tai santykinai natūralaus pobūdžio su saugomais objektais stambaus išplautinio slėnio ir smėlingo paslėnio su eroziniu stačiu šlaitu kraštovaizdis. Bet iš ko ir kaip jis susidarė? Kodėl jis toks? Kodėl taip traukia žmogaus akį ir pamalonina jausmus?

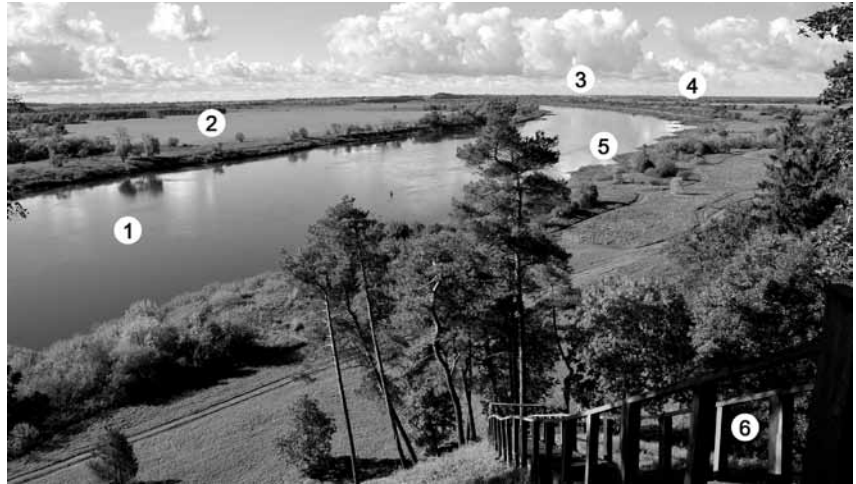
Pabandykime išsiaiškinti. Žvelgiant į panoraminę nuotrauką susidaro išpūdis, lyg matytume gamtinį kraštovaizdį, kurio formavimuisi didžiausią įtaką turi gamtiniai procesai. Deja, šis išpūdis yra šiek tiek klaidinantis, nes tolimoje perspektyvoje galima išvelgti ne mažai kraštovaizdžio kultūrinių vertybių. Todėl gamtinės vertybės, kurios suteikia stipriausią pirmą išpūdį dėl neapgalvotų žmogaus veiksmų gali laike sumenkėti. Tai gana trapias kraštovaizdžio pavyzdys, kuris yra išterpęs tarp dviejų skirtingų civilizacijų.

Kraštovaizdžio gamtinės vertybės

1. Nemuno upė: Nuotraukose matyti Nemuno upė, tekanti pietine Rambyno regioninio parko riba. Upės viduriu eina išorinė Europos sąjungos siena, kuri taip pat skiria Lietuvą nuo Rusijos Kaliningrado srities. Senovėje Nemuno žemupys skyrė lietuvių ir prūsų gentis. Nuo 1919 m. upė ėjo Klaipėdos krašto ir Rytų Prūsijos siena.

Apie laivybą Nemunu minima jau XIII a. Upe buvo plukdomi sieliai, vytinėmis gabenti grūdai ir kiti žemės ūkio produktai. Istoriniuose šaltiniuose galima aptikti duomenų, kad vien dabartinėje Rambyno regioninio parko teritorijoje veikė 3 perkėlos į Tilžę ir Ragainę (dabar Sovetską ir Nemaną). Tuo metu Nemuno upė buvo vienas svarbiausių prekybos koridorių, kuriuo vyko ne tik prekyba, bet ir kultūriniai mainai.

2. Potvynių užliejamos Ragainės pievos: Paskutinio pro Lietuvą praslinkusio ledynmečio suformuotas krašto-

Fotofiksacija ir planas (sudarė Saulius Dragūnas)

Sutartiniai žymėjimai:

① – Objekto numeris ir vieta žemėlapyje

vaizdis. Tirpstančio ledyno vandenys prieš tūkstančius metų pragriaužė Vilkųškių kalvagūbrį ir pasuko tiesesniu keliu į Baltijos jūrą taip suformuodami unikalų kraštovaizdį. Plačiame slėnyje plyti salpa su 33 senvaginiais ežerėliais, bylojančiais Nemuno upės vagos kitimą laike. Pavasariniai potvyniai sukuria apokaliptinį kraštovaizdį, kuris traukia lankytojus atvykti ant Rambyno kalno ir gėrėtis atsiveriančia Nemuno slėnio panorama.

Kraštovaizdžio kultūrinės vertybės

3. Tilžės miestas: Sovetską (Tilžę) – pasienio miestas, vienas svarbiausių lietuvių raštijos židinių carinės Rusijos valdymo laikotarpiu Rytų Prūsijoje. Tarptautinių susitarimų ir tranzito

kryžkelė. 1552 m. gyvenvietei suteiktas miesto statusas. Ilgai Tilžė buvo svarbiausias susisiekimo ir prekybos su Lietuva centras. Į ją keliavo kanapių ir linų sėklos, rugiai, lašiniai, riešutai, medus, o į Lietuvą – įvairi žemės ūkio technika, kontrabandiniai spaudiniai. Lietuvoje uždraudus raštą lotynišku raidynu, būtent Tilžėje buvo spausdinami laikraščiai. Pirmasis tautinis laikraštis – J. Basanavičiaus leidžiama „Aušra“ (1883 m.), vėliau – V. Kudirkos „Varpas“, knygos, vadovėliai lietuvių kalba. Visa tai buvo nelegaliai platinama Lietuvoje. Daugelį šių leidinių spausdino tuo metu garsi Oto fon Mauderodės poligrafijos įmonė Tilžėje. Šiandien Sovetską, buvusioji Tilžė, – stambus pramonės centras, garsėjantis celiuliozės, popieriaus perdirbimo,

Nukelta į 5 p.

Įkvepiantys įspūdžiai iš Švedijos

Giedrė KLIMAŠAUSKAITĖ,
projekto koordinatore

Vasario 17-osios rytą pabudau ankščiau, nei įprastai. Tą dieną mūsų laukė ilga, tačiau labai laukiama kelionė į Švediją - projekto partnerių susitikimą. Visą dieną vaikščiojau laukimo nuotaikomis ir prisipažinsiu – šiek tiek jaudinausi dėl ilgos kelionės keltu. Kelias iš Tauragės į Klaipėdą buvo lyg vasarą – sausas ir šviesus. Tad turėjau daug laiko apmąstymui, kuo ši kelionė gali būti naudinga mūsų parkui. Nuo du tūkstančiai aštuonioliktųjų rugsėjo Rambyno regioninio parko direkcija igyvendina 2014–2020 metų Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslo Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programos projektą „Dvarų paveldo vertės didinimas per turizmo plėtros priemones Pietų Baltijos regiono kaimo vietovėse“ (angl. „Valorisation of manors for tourism development in rural areas of South Baltic area“). Kadangi projekte kartu su mumis dalyvauja ir Klaipėdos universitetas, į Švediją keliavome visi kartu. Taip taupėme kelionės išlaidas, o tuo pačiu galėjome pasidalinti abipuse patirtimi, mintimis, išgyvenimais, norais

D. Mitušauskienės nuotr.

Lietuvių delegacija partnerių susitikime Švedijoje. Apžvalginė ekskursija. Prie Ystad miestelio bažnyčios, 2020-02-19

ir siekiais, kurie mus kasdien lydi šio projekto metu.

Labai mėgstu keliauti, ypač Lietuvoje. Tad šis projektas man yra be galo įdomus ir asmeniškai. Galiu lyginti išlikusius dvarus Lietuvoje su dvarais, esančiais pietų Baltijos regione: Danijoje, Vokietijoje, Lenkijoje ir Švedijoje. Švedi-

ja mus pasitiko darganotu oru, atrodo, lygiai tokiu pat, kaip ir namie. Tačiau čia jis buvo kitoks. Vos už kelių šimtų kilometrų esanti šalis yra tokia artima, bet tuo pačiu ir tokia tolima. Švedai visada mokėjo saugoti tai, kas palikta tėvų ir se-

Nukelta į 7 p.

Kraštovaizdis nuo Rambyno kalno

Atkelta iš 4 p.

lengvą ir maisto pramonę. Čia susikerta svarbūs kelių, geležinkelio, upių transporto mazgai.

4. Karalienės Luizos tiltas: Automobilių kelio tiltas per Nemuną Lietuvos ir Rusijos pasienyje tarp Panemunės ir Tilžės miestų. Tiltas buvo iškilmingai atidarytas 1907 m. spalio 18 d., dalyvaujant pačiam Prūsijos princui Frydrichui Vilhelmui. Bendras tilto ilgis 416 m, važiuojamoji dalis – 7,2 m pločio, įrengta ant plieninio denginio su kelia sluoksniais lentų paklotu ant jo, be to, supilti ir sutvirtinti prieštilčio pylimai. Tai neobaroko stiliaus statinys, virš jo portalo iškeltas Prūsijos karalienės Luizės bareljefas su užrašu Karalienės Luizės tiltas. Dviejų Rytprūsių regionų sujungimas Karalienės Luizos tiltu paskatino ekonominę augimą. Istorijoje šio tilto vaidmuo buvo ne tik sujungti civilizacijas, bet

ir atskirti skirtingas kultūras ar valstybes, kuomet, geopolitiniai santykiai atšaldavo.

5. Hidrotechniniai statiniai bunos: Buna – iš esmės tai pylimas, arba trapecijos skerspjūvio formos inžinerinis hidrotechnikos statinys - tiesinys, kurio pagrindas ženkliai platesnis, nei viršus. Bunos stabilumui ir ilgaamžiškumui užtikrinti naudojami akmenys arba sutvirtinama betonu. Buna nėra labai aukšta, ir potvynių metu gali būti apsemta. Siekiant suvaldyti sraunį Nemuno upės srovę dar Prūsijos laikais abipus upės krantų buvo įrengtos bunos. Tokiu būdu buvo apsaugoti krantai nuo vandens bangų erozijos ir upė dėl šių statinių nustojo keisti savo vagą. Reguliari hidrotechninių statinių priežiūra turi įtakos laivybos intensyvumui ir potvynių stiprumui pavasarį. Pastaruoju metu laivyba Nemuno upe yra smarkiai sumažėjusi, o bunų priežiūra praktiškai nevykdoma.

6. Rambyno kalnas (papėdė): Prieš 14 tūkst. metų, pasitraukus paskutiniam ledynui iš vakarinės Lietuvos dalies, šiame krašte pradėjo kurtis pirmieji žmonės – klajokliai elnių medžiotojai. Patogi geografinė padėtis – t. y. Nemuno ir Jūros upių artumas – lėmė intensyvią senovės baltų genčių judėjimą ir jų kultūrų maišymąsi šioje vietovėje. I–VI mūsų eros amžiais minėtame regione susiformavo etninė grupė, ryškiai išsiskyrusi savo kultūra iš gretimų genčių. Istoriniuose šaltiniuose ji minima skalvių vardu. Manoma, kad Rambyne buvo dvasinis skalvių pilis Ramigė. Šią pilį 1275 m. paėmė Sembos fogto Ditricho vedami kryžiuočiai. Pilis buvo sugriauta, dalis jos gynėjų paimti ir nelaisvę, kiti – išžudyti. Šiandien Rambynu vadinama tik likusi kažkada didelio piliakalnio papėdė.

Šaltiniai: internetas, rambynoparkas.lt

Apie ūdrą

Drąsutis BRAZAUSKAS,
vyr. specialistas (ekologas)

Mūsų direkcija vykdydama Vals-tybinę aplinkos monitoringų progra-
mą kas 6 metai atlieka ūdrų (lot. *Lu-
tra lutra*) monitoringą. Monitoringas
atliekamas dvejose vietose: Jūros upėje
nuo Tauragės iki žiočių (Šereiklaukio
kaime) ir Nemuno upėje nuo Jūros
upės santakos iki Rambyno kalno.

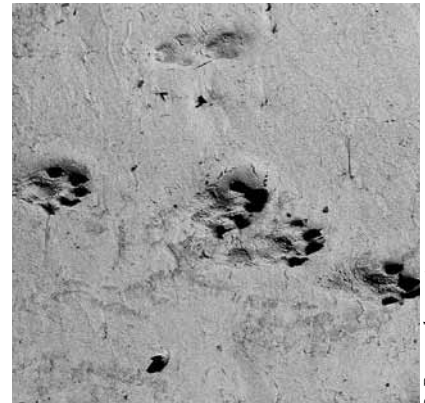
Apie ūdras daug kas yra girdėjęs,
tačiau ne daug kas ūdrą yra matęs.
Ūdra – tai vandens gyvūnas, kurio
ilgis siekia nuo 50 cm iki 1 metro,
aukštis 30 centimetrų, sveria 6–10 ki-
logramų. Uodega raumeninga, plokšč-
čia, uodegos storumas priklauso ir
nuo ūdros imitimo, nes čia kaupiasi
riebalų atsargos. Kūnas ištįsęs, apta-
kus. Pėda panaši į šuns, tik ne su 4,
o su 5 pirštais. Pirštai sujungti plėve.
Ausys beveik paslėptos plaukuose.
Ūdrai nardant, ausų angos ir šnervės
užsidaro. Stiprūs žandikauliai ir aš-
trūs dantys leidžia patikimai sugrieb-
ti žuvį. Šlapias kailis yra labai lygus,
išdžiūvęs tampa panašus į dyglius –
tai padeda greičiau nutekėti vande-
niui. Šeriasi nuo pavasario iki rudens,
bet pamažu, todėl kailis beveik visus
metus kokybiškas. Ji nebijo ir pačio
šalčiausio vandens, kokį galime išma-
tuoti Lietuvoje.

Grobiui neišranki, nors pagrini-
dinis maistas – žuvis. Ypač mėgsta

upinius vėžius ir ungius. Taip pat
medžioja vandens paukščius ir vabz-
džius, varles, net kiškių jauniklius.
Pabadvusi iškart gali suėsti net pu-
santro kilogramo žuvų. Jūrų pakran-
tėse gyvenančios ūdros gaudo krabus,
įvairias žuvis. Suaugusi ūdra per die-
ną suėda apie 2,5 kg įvairaus maisto,
o tai sudaro apie 20 % jos kūno svorio.

Poruotis gali ištisus metus. Vieno
patino teritorijoje gali gyventi kelios
patelės. Patelei pradėjus rujoti, šis per
keletą dienų poruojasi su ja daugybę
kartų. Po 61–74 dienų pasaulį išvysta
dažniausiai 2–4 jaunikliai. Vos gimę jie
būna 12 cm ilgio ir sveria 60 g. Tėvas
jauniklių nemaitina, todėl išvejamas.
Pirmąsias šešias savaites jie būna sil-
pni, minta motinos pienu. Praregi tik
po mėnesio. 8–9 mėnesių naktimis
trumpam iš urvo išlenda į lauką. 12
mėnesių jau visiškai savarankiški, bet
dar kelis mėnesius gyvena su motina.
Patinėliai subręsta 18 mėn., patelės –
2 metų. Gyvena apie 20 metų. Vienas
patinas užima apie 15–16 kilometrų
paupio teritoriją, kurią gina nuo kon-
kurentų.

Kaip atliekamas monitoringas?
Stebėjimas vykdomas ne tiesiogiai
ieškant ir vizualiai stebint ūdras, bet
ieškant ir randant jų veiklos požymių.
Einant upės pakrante yra registruojami
ūdros gyvybinės veiklos požymiai-
ekskrementai (yra ar nėra, jų skaičius);
pėdsakai (yra ar nėra). Monitoringo metu nustatoma ar

D. Brazaitis nuotr.

*Ūdros pėdsakai upės pakrantėje ties
Nemuno santaka su Jūros upe*

toje teritorijoje gyvena ūdros, tačiau ne
jų kiekis.

Seniau ūdros medžiotos dėl bran-
gaus kailio, be to žvejai jas laikė ken-
kėjomis, naikinančiomis žuvi. Vėliau
buvo madinga ūdrų medžioklė su šu-
nimis, ypač sportinė ūdrų medžioklė.
Apie 1950 m. ūdrų kur kas mažiau Eu-
ropoje liko dėl vandens užterštumo.
Gyvūnai žūdavo suėdę apnuodytą
žuvį. Nuo 1960 m. žvėreliai daugelyje
šalių imti saugoti. Šiuo metu jų yra la-
bai nedaug. Didėti ūdrų populiacijai
trukdo vis populiarėjančios įvairios
vandens sporto šakos, žvejyba ir tai,
kad patys gyvūnai labai lėtai daugi-
nasi. Jas nubaido bet koks triukšmas,
dažnai nusižiūri brakonieriai. Centri-
nėje Europoje ūdros veisiamos nelais-
vėje, po to paleidžiamos į laisvę.

Lietuvoje situacija kitokia. Ūdra
pasidarė dažnas upių ir upelių jų
pakrančių gyventojas. Jau ne vienas
skundžiasi, kad atkeliavusi ūdra su-
rijo visas jo kūdros žuvis. Esu girdė-
jęs žvejų pasakojimų, kad pagautos
ir paliktos tinklėlyje vandenyje žu-
vys ryte buvo sutvarkytos: kiek su-
ėsta, kiek paleista – ir visa tai ūdros
darbas. Į Lietuvos Raudonąją knygą
ūdra buvo įrašyta 1989 metais. 2019
metų naujojoje Raudonosios knygos
redakcijoje ūdros neberasite – ji išim-
ta. Tačiau tai nereiškia, kad ūdras bus
galima medžioti ar kitaip gaudyti. Ji
į medžiojamųjų gyvūnų sąrašą neįra-
šyta. Kita vertus, nors kūdrų savinin-
kai ir dejuoja dėl „nuostolių“, reikia
pasidžiaugti, kad ūdrų pagausėjimas
rodo mūsų gyvenamosios aplinkos
gerą būklę.

Ūdra (Photo by Cloudtail the Snow Leopard on Foter.com / CC BY-NC-ND)

Šaltiniai: Internetas

Įkvepiantys įspūdžiai iš Švedijos

G. Klimašauskaitė „Continental“ viešbučio fojė laukia plenarinio posėdžio

D. Milašauskienės nuotr.

Seniausias Švedijoje viešbutis „Continental“, kuriame gyvenome ir vyko partnerių susitikimo plenariniai posėdžiai

Atkelta iš 5 p.

nelių. Jų sielų nelaužė sovietinis kumštis. Jų dvarų nenaikino karas. O seniausias viešbutis Švedijoje, kuriame mums teko apsistoti, buvo ir įdomus, ir kartu šiek tiek baugus. 200 metų senumo koridoriai ir menės, atrodo, galėjo daug papasakoti apie čia kadaise puotavusius ir miegojusius svečius.

Tokios kelionės duoda daug minčių, kaip galėtume eiti prie užsibrėžto projekto tikslo – stiprinti dvarų naudojimą regione, ypač kaimų vietovėse, kaip pritraukiant turistus į istorines vietas su neįprastais kraštovaizdžiais, išskirtiniais kultūros sluoksniais, įdomiomis žmonių istorijomis ir novatoriškais turistiniais pasiūlymais.

Pavyzdžiui, šiuo metu Rambyno regioniniame parke jau yra įrengtas pėsčiųjų takas Bitėnuose prie Bitės upelio. Takas sujungė janku ir grigolaičių sodybas (dabar M. Jankaus muziejaus sodybą ir ūkininko Mindaugo Karklelio sodybą) į žiedinę pėsčiųjų trasą po Bitėnų kaimo centrinę dalį. O tiems, kas dar tik planuoja keliones į šį kraštą ir nori sužinoti daugiau jau po apsilankymo Mažosios Lietuvos regione, siūlome paskaityti projekto lėšomis išleista knyga „Rojaus kelias“. Ją galite gauti Rambyno RP Lankytojų centre, M. Jankaus muziejuje ir pas šios knygos herojės bitėniškės Lėnės Grigolaitytės-Kondratavičienės anūką Mindaugą.

Projekto partnerių susitikimo

Švedijoje metu teko apsilankyti ir aplinkiniuose dvaruose. Vienas jų – Christinehof pilis Tomelilla savivaldybėje, pietų Švedijoje. Šioje XVIII a. pilyje išlikę baldai, tapetai ir daiktai man priminė, kad turime branginti tai, kas mums palikta. Ir labai džiaugiuosi, kad praėjusių metų vasarą atlikti archeologiniai, istoriniai ir dendrologiniai tyrimai Šereiklaukio dvarvietėje mums suteikė nemažai žinių apie Rambyno regioniniame parke buvusį dvarą, dvarininkų veiklą ir jo istoriją. Turime didžiulius, kad galime būti šio istorinio regiono dalimi.

Susitikimo metu daug diskutavome apie artėjančius renginius, tradicijas mūsų regionuose ir kaip galėtume stiprinti savo parko lankomumą artėjančio turizmo laikotarpiu. Daugiausiai dėmesio iš užsienio partnerių sulaukė lietuvių grupės pristatyta tradicinė Joninių šventė, kuri turėtų vykti kartu su Baltijos pietų regiono dvarų festivaliu. Tačiau dėl Covid-19 situacijos pasaulyje renginį, deja, teko nukelti į kitus metus.

Grįžusi iš Švedijos parsivežiau visą bagažą asmeninės patirties – tiek iš projekto partnerių, tiek iš Švedijoje esančių dvarų. Tokios konferencijos stiprina mūsų kompetencijas, drąsina mus imtis naujų projektų, veiklų ir įgalina mus prisidėti prie regiono turizmo, ekonomikos ir parko žinomumo.

Projektas skirtas pietų Baltijos regiono dvarų paveldo vertės didinimui. Noriu ir tikiuosi, kad tapsime lankomiausiu regionu Pietų Baltijos regione!

D. Milašauskienės nuotr.

Christinehof pilies, kurioje lankėmės, interjero detalės

Pažinkime medžius: paprastasis bukas

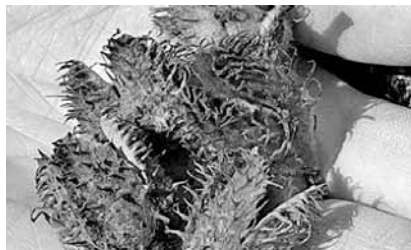
Marytė GEČIENĖ,

Vilkyškių Johaneso Bobrovskio
gimnazijos mokytoja metodininkė

Dažnai keliaudami po apylinkes pirmiausia pamatome medžius, kurie kažkuo mus patraukia: kas dydžiu, kas formomis, kas žiedais ar vaisiais. Šį kartą pakalbėkime apie vieną retesnių Lietuvoje medžių – paprastąjį buką (lot. *Fagus sylvatica*), kuris pastebimas kaip medis pilka, lygia žieve.

Tai bukinių šeimos medis, paplitęs Europos kalnuose ir lygumose. Bukai jau yra pasiekę pietvakarinę Lietuvos ribą ir manoma, kad klimatui šylant savaime toliau plis į šiaurę. Vikipedijoje rašo, jog Lietuvoje šis medis buvo introdukuotas XIX amžiuje. Dažniausiai buvo sodinamas parkuose, dvaruose, o vėliau galėjo išplisti savaime į natūralius miškus. Bukas sėkmingai auga Šilutės ir Jurbarko mišriuose miškuose, kur klimatas šiek tiek švelnesnis, mat šis medis neatsparus šalčiams.

Bukai mėgsta purius, derlingus, drėgnus priemolio ar priemolio dirvožemius, pakantūs ūksmei. Buką galima atpažinti iš plonos, lygios, sidabriškai pilkos žievės, plonų, paprastų lapų, su lygiu ar banguojančiu pakraščiu, kurie rudenį tampa gelsvai oranžiškai rudi ir dažnai išlieka per žiemą. Tai vienanamis skirtalys augalas, ant vieno medžio užauginantis skirtingus žiedus: vyriškieji žirginiai geltonai rudi rutuliškuose žiedynuose, o piesteliniai – žali, trumpu plaukuotu koteliu išsidėstę po du – tris. Žydi gegužės mėn. Žiedai apdulkinami vėjo. Vaisiai – pailgos dėžutės su dygliukais, kuriose būna 2–3 rudi trikampiški riešutėliai, prinoksta rugsėjo pabaigoje. Tai gana aukšti medžiai, 30–50 m aukščio. Gyvena 200–300 metų.

Buko vaisių dėžutės

Bukas šalia Šereiklaukio dvaro kapinaičių su Kristina Blankaitė

Sėklos yra svarbus mitybos šaltinis paukščiams ir įvairiems graužikams. Buko vaisiai iš esmės valgomi, tačiau juose esama šiek tiek silpnai nuodingų medžiagų – suvalgius apie 50 riešutų galima susirgti. Iš riešutų spaudžiamas aliejus jau nebėra nuodingas ir praeityje buvo masiškai išgaunamas maistui. Tai ne visada apsimoka, nes surinkti riešutus reikia daug darbo jėgos. (https://lt.wikipedia.org/wiki/Paprastasis_bukas)

Buko mediena sunki, kieta, atspari lenkimui ir dažnai naudojama baldams gaminti. Jaunų medžių mediena tolygios spalvos, senesnių medžių kamieno centre išryškėja raštai. Praeityje tie raštai buvo laikomi defektu, tačiau šiuo metu jie trūkumu paprastai nebelaikomi ir net pageidaujami. Iš jos taip pat kai kada gaminami būgnai, kurių tonas kitoks nei labiau paplitusių klevo ar beržo būgnų. Atvira ore mediena nėra atspari ir ilgaamžė. Buko malkos lengvai skyla ir ilgai dega tolygia, šviesiai, nesikeičiančia liepsna. Medienos gabalai taip pat naudojami alaus gamyboje specifiniam skoniui suteikti.

Vilkyškių miestelyje stovi gerai išlikę Vilkyškių dvaro, įkurto 1628 m.,

pastatai. Dvaras priklausė įvairiems šeiminiškams, bet 1801 metais dvarą nupirko Oplankių dvaro valdytojas Johann Gottlyb Dressler, pradėjęs beveik 200 metų Dresslerių dinastijos valdymo laikotarpį šiose vietose. Iš pietų pusės buvęs išpūdingas dvaro sodas ir parkas, dabar sunykę. Apie tai byloja tik likę seni, dideli medžiai, tarpe jų ir bukas, kurio kamieno skersmuo 1 metro aukštyje yra 380 cm, jis galėtų būti apie 100 metų amžiaus.

Šereiklaukio miške, kuris nuo seno buvo dvaro valdose, greta Kopyčkalnio ir dvaro kapinaičių auga išpūdingas virš 3 metrų (pusantro metro aukštyje) apimties bukas, šalia jau yra pasisėję jo vaikaičiai. O miško keliuku einant link Bitėnų auga dar du išpūdingi buakai, vienas iš jų – penkiakamienis. Tikėtina, kad ir šie medžiai yra pasodinti, mat bukai yra raudonlapės formos. Gottlybo Dreslerio (Vilkyškių dvaro paveldėtojo) sūnus Liudvikas (Ludwig Ferdinand Dressler) 1812 m. įsigijo Šereiklaukio dvarą, kurio valdymas buvo perduodamas iš kartos į kartą.

Mirus trečiajam Šereiklaukio dvaro valdytojui Benui Dressleriui (Benno Dressler) buvo svarstomi du variantai: perduoti dvarą ar iškirsti mišką ir išmokėti dalis seserims, dvaro valdymą paliekant vyriausiajam sūnui Konradui? Vis tik miškas buvo iškirstas. Vėliau, jau emigracijoje, Konradas savo prisiminimuose aprašė, kaip sunku buvo priimti tokį sprendimą, nes tai reiškė kišimasi į gamtoje vykstančius procesus. Labai sudėtingu laiku – tarpukaryje – dvarininkų šeimoje visą laiką buvo rūpinamasi miško atsodinimu. Galima spėti, jog šie bukai ir buvo pasodinti po miško iškirtimo, taip pat kaip ir miške tebeaugantys platanalapiai klevai bei raudonieji ažuolai. Taigi, šiems bukams galėtų būti apie 100 metų.

Konrado Dreslerio prisiminimus skaitė ir jais pasidalino ilgametė Šereiklaukio gyventoja ir kaimo istorijos puoselėtoja Kristina Blankaitė, asmeniškai pažįstanti Dreslerių palikuonis.

Taigi, kiekvienas medis gali mums ne tik teikti deguonį, pavėsi, malkas, baldus, maistą, būti kažkieno namai, bet gali papasakoti išpūdingas istorijas.

Rėmėjai: VšĮ „Vorutos“ fondas.

Informaciniai rėmėjai: www.voruta.lt ir Lietuvos istorijos žurnalas „Voruta“.

Redakcinė kolegija: Diana Milašauskienė – vyriausioji redaktorė, Eugenijus Skipitis – techninis redaktorius, Drautis Brazauskas, Marytė Gečienė, Birutė Žemgulinė, Juozas Vercinkevičius.

© Rambynas, 2020. Rengėjas (leidėjas) – Rambynų regioninio parko direkcija. Adresas: Nemuno g. 4, Bitėnų kaimas, LT-99265, Pagėgių savivaldybė, www.rambynoparkas.lt. el. paštas info@rambynoparkas.lt, tel./faks. 8 441 40 640. Apimtis 1 sp. l. Tiražas 1 000 egz. Leidžiamas vieną kartą per pusmetį. Vyr. redaktorė Diana Milašauskienė. Spaudai rengė VšĮ „Vorutos“ fondas: Jurgita Jakienė (maketotoja), el. paštas vorutosfondas@voruta.lt. Spausdino AB spaustuvė „Titnagas“, Vasario 16-osios g. 52, Šiauliai.